

NORGES HØYESTERETT

Den 24. juni 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matningsdal, Bergsjø og Ringnes i

HR-2019-1201-U, (sak nr. 19-080555STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Ketil Magnus Berg)

mot

Påtalemyndigheten

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder forsøk på voldtekt til samleie, jf. straffeloven § 292 jf. § 291, og seksuell omgang med barn mellom 14 og 16 år, jf. straffeloven § 302.
- (2) I straffesak mot A for overtredelse av straffeloven § 292 jf. § 291 og straffeloven § 302 avsa Romsdal tingrett 17. desember 2018 dom med slik domsslutning:
  - «1. A, født 00.00.1998, frifinnes i henhold til tiltalens post I.
  2. A, født 00.00.1998, frifinnes i henhold til tiltalens post II.»
- (3) Etter anke fra påtalemyndigheten avsa Frostating lagmannsrett deretter 12. april 2019 dom med slik domsslutning:
  - «1. A, født 00.00.1998, dømmes for overtredelse av straffeloven § 292 jf. § 291 jf. § 16 og straffeloven § 302 jf. § 16, sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a, til fengsel i 2 – to – år og 10 – ti – måneder.
  2. A dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 100 000 – etthundretusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
  3. A dømmes til å betale erstatning til B for utgifter med 3 282 – tretusentohundreogåttito – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
  4. Saksomkostninger idømmes ikke.»

- (4) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Det er gjort gjeldende at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle – herunder at lagmannsretten ikke har vurdert sentrale faktorer for anvendelse av straffeloven § 16 andre ledd om tilbaketreden fra forsøk og straffritaksgrunnen i straffeloven § 308. Det er dessuten anført at straffen er utmålt vesentlig for strengt, og at avgjørelsen av de sivile kravene må oppheves.
- (5) *Påtalemyndigheten* har anført at lagmannsrettens dom er tilstrekkelig begrunnet. Lagmannsrettens premisser etterlater ikke tvil om at loven er anvendt riktig, og det er ingen feil at lagmannsretten ikke drøfter straffeloven § 308. Straffutmålingen reflekterer ikke noe åpenbart misforhold med de pådømte handlinger.
- (6) *Fornærmede* har motsatt seg at avgjørelsen av de sivile kravene endres, og har dessuten anført at begjæring om det er fremsatt for sent.
- (7) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (8) Straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a fastsetter at anke over dom av lagmannsretten kan avgjøres uten ankeforhandling når Høyesteretts ankeutvalg enstemmig finner det klart «at dommen helt eller delvis bør oppheves». Ankeutvalget har kommet til at dette vilkåret er oppfylt.
- (9) Tiltalebeslutningen i denne saken har i post I følgende ordlyd:

«Lørdag 29. juli 2017 i Molde, tvang han seg til samleie med B ved at han satte seg over henne, holdt fast hennes hender og presset hennes lår fra hverandre mens hun gjorde den motstand hun kunne.»

- (10) Det fremgår av lagmannsrettens dom at den domfelte og fornærmede på det aktuelle tidspunktet var kjærester. Han var nesten 19 år gammel, mens fornærmede var 15 år og to måneder gammel. Det er videre opplyst at de i forkant av den aktuelle dagen hadde hatt samleie ved to anledninger, innenfor et tidsrom av en drøy uke. Samleiene hadde skjedd ved bruk av kondom, idet fornærmede motsatte seg ubeskyttet samleie.
- (11) Om den aktuelle hendelsen heter det i lagmannsrettens dom:

«Den handling tiltalen omfatter skjedde på As soverom. De lå på sengen og 'kliente'. A ønsket, etter Bs forklaring, å ha samleie med henne uten bruk av kondom. Dette satte B seg imot.

A erkjenner at han tidligere samme dag, verbalt hadde bedt om samtykke til å gjennomføre et samleie uten at han benyttet kondom. Dette ble ifølge ham ikke gjort til gjenstand for diskusjon akkurat ved denne anledning.

Begge var nakne og A la seg over henne. Han løftet begge hennes hender over hodet på henne, trykket dem mot madrassen og låste dem der med sin høyre hånd. Så langt er de enige. I følge A benyttet han sin venstre hånd til å prøve å føre sin penis inn i hennes vagina. Hun holdt bena tett sammen og presset dem sammen. Han hadde blikket vendt nedover og prøvde å presse seg inn. Hun dro til seg den høyre hånden sin og fikk presset ham vekk. Hun sa samtidig til ham 'stopp', og så stoppet han. Han så opp på henne og fikk blikkontakt, hun sa at hun ikke ville og han rullet av henne.

På dette punkt har B en annen forklaring. Hun sier at han presset sine knær mellom hennes og skilte dermed bena hennes slik at han kom til og fikk stukket sin penis inn i vagina. Hun hevder hun kjente at penis var innenfor.

De to har begge forklart at hun gjorde tydelig motstand og fikk fri hånden. Han møtte blikket hennes og hun sa 'stopp'. Med sin frie hånd trykket hun ham i brystet og deretter skubbet hun ham vekk.»

- (12) Hensett til at partene forklarte seg forskjellig om A hadde maktet å trenge inn i fornærmedes vagina, og under henvisning til at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode, konkluderte retten med at det ikke kunne legges til grunn som bevist at det hadde skjedd et fullbyrdet samleie. Domfellelsen ble av den grunn redusert til forsøk på voldtekt til samleie. Spørsmålet er om lagmannsretten, slik saken lå an, skulle ha vurdert om det var grunnlag for frifinnelse for forsøk på voldtekt til samleie begrunnet i at vilkårene i straffeloven § 16 andre ledd var oppfylt.
- (13) Om tilbaketreden fra forsøk fastsetter straffeloven § 16 andre ledd:
- «Den som frivillig avstår fra å fullbyrde lovbruddet eller avverger at det blir fullbyrdet, straffes likevel ikke for forsøk.»**
- (14) Med en liten reservasjon, som ikke har betydning for denne saken, viderefører § 16 andre ledd rettstilstanden etter straffeloven 1902 § 50, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 416.
- (15) Det grunnleggende vilkåret etter begge lover er at gjerningspersonen «frivillig» har trådt tilbake fra forsøket. I Rt-2005-1625 uttaler førstvoterende i avsnitt 11 at dette vilkåret innebærer at gjerningspersonen «må ha oppgitt forsøket til tross for at han mente å kunne oppnå sitt resultat ved å fortsette». Dette vilkåret uttrykkes i realiteten på samme måte når det i Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 416 uttales at gjerningspersonen må ha tatt et «reelt valg mellom å avstå fra lovbruddet og å fullbyrde det». Etter å ha vist til disse to rettskildene uttaler førstvoterende i HR-2019-47-A at «[f]or at vilkåret om frivillighet skal være oppfylt, kreves at den handlende treffer et reelt, bevisst valg om å tre tilbake i en situasjon hvor flere handlingsalternativer – etter vedkommendes forutsetninger – står åpne».
- (16) Ved vurderingen av om lagmannsretten skulle ha vurdert om straffeloven § 16 andre ledd kommer til anvendelse, viser utvalget for det første til følgende avsnitt i dommen:
- «Forsøket ble avverget ved at B gjorde motstand både verbalt og fysisk, ved at hun presset bena sine sammen, og til slutt fikk sin ene hånd løs og dyttet han i brystet. Deretter trakk han seg tilbake. Han ba om unnskyldning.»** (Uthevet her)
- (17) Videre vises det til ett av avsnittene som er sitert foran og som avsluttes slik:
- «Hun sa samtidig til ham 'stopp', og så stoppet han. Han så opp på henne og fikk blikkontakt, hun sa at hun ikke ville og han rullet av henne.»** (Uthevet her)
- (18) Særlig den siste setningen kan synes å indikere at det var tale om en frivillig tilbaketreden. På den annen side finnes det også utsagn som isolert sett kan synes å trekke i motsatt retning. Ankeutvalget sikter da til følgende utsagn:
- «Den rimelige tvilen kommer inn først på det punkt der hun hevder at han tvang seg inn i henne, mens han sier forsøket var mislykket, fordi hun lyktes i å stanse hans inntrengning.»** (Uthevet her)
- (19) Slik lagmannsrettens domsgrunner er utformet, kan det altså påvises utsagn som trekker i begge retninger i forhold til om A «frivillig» trådte tilbake fra forsøket på voldtekt til samleie.

Ankeutvalget har etter dette enstemmig funnet det klart at domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 292 jf. § 291 jf. § 16 må oppheves under henvisning til at domsgrunnene er mangelfulle, jf. straffeprosessloven § 343 andre ledd nr. 8.

- (20) Samtidig bemerkes at en eventuell frifinnelse for forsøk på voldtekt til samleie ikke er til hinder for domfellelse for voldtekt til seksuell omgang dersom det finnes bevist at et slikt lovbrudd er fullbyrdet, jf. Matningsdal: Straffeloven, Alminnelige bestemmelser, 2015 side 135.
- (21) Domfellelsen for overtredelse av straffeloven § 302 jf. § 16 må også oppheves, idet lagmannsretten også i den relasjon har lagt til grunn at det bare forelå forsøk – noe som må innebære at lagmannsretten ikke fant det bevist at A nådde fram til fornærmedes kjønnsorgan med sin penis. Det som er lagt til grunn foran om mangelfull vurdering av om det forelå «frivillig» tilbaketreden, gjelder tilsvarende i denne sammenheng.
- (22) A har også nedlagt påstand om at avgjørelsen av de sivile kravene oppheves. Begjæringen tas til følge. Det er så sterke prosessuelle bånd mellom avgjørelsen av straffekravet og avgjørelsen av de sivile kravene at opphevelse av straffedommen må få tilsvarende konsekvens for disse kravene, jf. HR-2018-2281-A avsnitt 42 med videre henvisninger. I en slik situasjon er det ikke nødvendig å ta stilling til om det skal gis oppfriskning for en eventuell fristforsømmelse.
- (23) Dommen er enstemmig.

S L U T N I N G

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)